THE DAILY HEBREW JOURNAL

H. Winbery, Pres. & Gen. Mgr.

The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario

PUBLISHED BY

CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., LTD.

251 - 253 Queen Street West Telephone Adelaide 3067

Subscription Rates $6 Per Year, $3.50 Six Months

Single Copy —3 cents.

Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O. Toronto Ontario

Janury 22nd 1913

ארום די קומענדע שטאדטישע וואהלען

עס זענען נימא קיין ברענענדע „אישים" אין דעם יעצטיגען שטאדטישען קעמפיין. עס פעהלט יענער עלעמענט. וואס מאכט א וואהל־קאמף אינטערעסאנט ניט נור פאר די איינצעלנע, נאר איך פאר'ן בריי־מען עולם, אבער צי מען דארף עס באדויערן אדער ניט, זענען אבער אין דעם היינטיגען וואהל־קאמף דא גענוג שטילע מאמענטען אפילו וועל־כע זענען פאר אונז אינטערעסאנט אי אלס אידען, אי אלס בירגער.

פאר די אידישע שטימגעבער פון וואהרד פיער שטעהט הייזאהר זיי אין אלע פרעהערדיגע יאהרען וועדער די פראגע, ניט צו פארדירען די איינציגע אידישע פארטרעטערשאפט אינ'ם שטאדט ראט. אמת קיין איין וואהלב קען קיין זימער ניט מאכען, אבער ווען מען קען ניט באקומען גרעסערע פארטרעטערשאפט. טאר מען אבער ניט דערלאזען אז די אין ערוואהרענע פארטרעטערשאפט זאל פארלוירען געהן. און וואס עס מעגלעך צו האבען אן איינענעם פארטרעטער האט־גאנץ גוט באוויזען די אינטערעסנטע פראגע פונ'ם היינטיגען יאהר ביים סיטי קאונסיל. ווען מען האט געהאלטען ביי פארבאטען די ניט־ענגלישע שפראכען. דירעקט האט עס געציעלט געגען אלעמען. אינדירעקט אבער וואלט עס געטראפען נאר די אידען. אין דעם קאמף וואס דער איינציגער אידישער פארטרע־טער האט אנגעפיהרט דארטען מיט דער מיטהילף פון דעם גאנצען היגען אידענטום, האט געבראכט די נייטיגע רעזולטאטען. אין דער פארלאנג פון די דזשינגאניסטען איז דורכגעפאלען.

די אידישע שטימגעבער פון וואהרד פיער דארפען דארום זיין פאראינ־טערעסירט צו שטימען אין גרויסע צאהלען, פינקט ווי עס דארפען אויך אין פאראינטערעסירט די וועהלער בכלל.

עס איז ניט קיין קונץ צו ווערען פארנאכלעסיגען דאס שטימען מיט שטימען — איך האב סיי ווי סיי ניט פאר וועמען צו שטימען — עס קאנדי־דירען פיעלע פערזאנען, צווישען זיי ערגערע און בעסערע. רעאקציאנע־רען אין ליבעראלע פערזאנען און יעדער בירגער אין דארים פארפליכטעט צו זעהען דערצו. אז עס זאלען עדזעהלט ווערען אזעלכע פערזאנען, וועלכע זאלען איהם בעסער פארטרעטען און שאפען א בעסערע שטאדט־אדמינאלטונג.

דאס וואהר־רעכט איז אנזער אלעמענס וואפע, און עס דארף ניט פארנאכלעסיגט ווערען.

חוץ דעם זענען נאך איך פארהאן א רייהע וויכטיגע „ביי־לאוס", וועלכע עס דארף געשטימט ווערען, און אבוואהל דער קעמפיין איז ניט קיין סענזאציאנעלער. איז ער אבער גענוג וויכטיג, אז די אידישע מיינער זאלען שטימען אין דעם קומענדען וואהל־טאג, שטימען לויט זיי־ער איבערצייגונגען אין לויט געוויסען.

א שעהנערע און בעסערע טאראנטא — דאס איז אלעמענס וואונש, אין דאס קען נאר דערגרייכט ווערען ווען מען פארנאכלעסיגט ניט די איינענע בירגער־פליכט — די באטייליגונג ביים שטימקאסטען.

זיך אריין אפגעשטיסען

דינסטאג דעם פערצעהנטען פון דעם חודש האבען מיר אין א לייט־ארטיקעל מיט'ן נאמען „הויבען אן מיט אטאקעס אויף אידען" גערעדט וועגען א נייער וואבען־ציטונג, „וועלכע האט אנגעהויבען צו ערשיינען ביי אונז אין שטאדט — „ההי קענעדיען אפיציאל". און וועלכע האט איהר אנהויב געמאכט מיט אטאקעס אויף אידען. וואהרענדיג די אידען אז אין די יעצטיגע שלעכטע צייטען זאלען זיי ניט זיכען פטור צו ווערען פון זייער „סטאק" דורך פייערס. זייל עס איז דא א וואבזאס אויג פון א פייער־מאר־שאר. וואס וועט מיינען פאר זיי אנשטאט געלט נאר א פארציג געפענגניס.

אבער זיי עס ווייזט אויס האט די ציטונג אנגענומען אנזער ראט און דעם ראט פון אנדערע גוטע מענשען. און זוכט זיך צו פאר־ווערען אויפ'ן דרך הישר.

אין איינעם פון איהרע זייטערדיגע נומערען האט זי אין דער זעל־בער אפטיילונג „אינשורענס געסעסיטיס" שוין פארגעגעבן באמערקונג:

א פארענטפערונג.

„אין אונזער ערשטער אויסגאבע האבען מיר געדרוקט עטוואס, וואס האט ערוועקט א חשד וועגען דער קאמערציעלער ערהליכקייט פון די אידען. דאס איז געטון געווארען אין געאייל פון גאנען צום דרוק. מיר ווילען זיך דארום פארענטפערען פאר דעם טעות וועגען א ראסע וועל־מענס קאמערציעלער ישר איז פארשטעהט זיך דאס ערשטע פון וועל־כען עס איז פאלק".

עס איז אפילו ניט קיין תירוץ. וואס הייסט אז עס איז געטון געווארען „אין דחי ראש אף עדיטינג". ווי עס וועדט אין יענער אפאלא־געטיק געזאגט. עס איז קיין תירוץ ניט. אין מיר דארפען איך ניט קיין תירוצים.

זיך אליין אפגעשטיסען אבער. איז עס ביז גאר, און דאס דארף געטון אלס גומער ביישפיעל פאר די אלע, וועלכע ווילען נעהן איך אויף אלע קרומע וועגען.

מען רעדט אין דער לעצטער צייט אזוי פיעל וועגען די גרענעצען פון ארץ ישראל. און מען פארגעסט דערווייל אן ארץ ישראל גופא.

מערקיי. איך וויפיעל עס איז נאך געבליעבען פון דעם מין, הא־מלכ זיך צו דער סאוועטען רעגיערונג. גריבענלאנד ווידער האט צו צוריק ארויסגעריפען דעם אלטען „טינא" אלס מאנארך — געהען דעם די אלייארדטע רעווידירען דעם טערקיש־גריבישען שלום אפמאך. און אפשר וועט ווילכאן באלד באקומען א נייעם „דזשאב". פאר אלעמען ער וועט דארפען באשטימען איינעם פון זיינע אידישע מקורבים.

ווער זאגט עס אז דיכטער קענען נאר קעמפען מיט דער פעדער? ד'אנונציא איז נאך אלץ ניט מיעד. און וויל הוקא אן אפענע מלחמה מיט איטאליען.

מיר איהר האט לעצטע וואך ניט כייגעשטייערט צום הילפס אין [illegible] פאטער. קעגט איהר עס נאך הייגט אויך טון. [illegible] א גומע וואך. איז קיינמאהל ניט צו שפעט.

האלט פראנקרייך ביי באנקראט?

פון בן לוי.

עס וועט זיך מסתמא, אמאל געפי־נען א קלוגער מענש, וועלכער וועט קע־נען ערקלערען די מאדנע לאגע, וואס גראדע די לענדער, וועלכע זיינען ארויס זייערייך פון קריעג, זיינען אזוי אויף ערות. אבער ביז וואנען יענער קלוגער מענש וועט קומען, בלייבט דער מאדנער פאקט א פאקט. די גרויסע עלאים לענ־דער, וועלכע האבען אזוי גלענצענד גע־וואונען די מלחמה, ליידען איצט פון א שווערען קריזיס און האלטען ביי באנק ראט. עס לעבט דורך א שווערען קריזיס ענגלאנד. עס מאטערט זיך מיט'ן קרי־זיס איטאליען. עס הערשט א שרעק־ליכער הונגער אין יאפאן. און פראנק־רייך האלט כיים באנקראט.

וואלטער דוראנטי, דער ספעציעלער פארעספאנדענט פון דער „ניו־יארק טיימס", באשרייבט, אין איינער פון זיינע קארעספאנדענצען די עקאנאמישע און פינאנציעלע לאגע פון פראנקרייך. דוראנטי קען ניט פראנקרייך און איז דארט א גאנץ היימישער מענש. און ער איז אויסגעבוהרען. מיט די רעגירונגס קרייזען דארט. געוועהנליך האלט דער זעלבער דוראנטי אין איין דערצעהלען גליקען פון פראנקרייך. אפטמאל דאכט זיך אייך, אז ער האט גענומען פראנק־רייך אונטער זיין ספעציעלען שוץ. איצט אבער דערט ער גאנץ פעסימיסטיש ווע־גען זיין באליעבט לאנד און אז דוראנטי אין די „ניו־יארק טיימס" זיינען שוין פעסימיסטיש וועגען פראנקרייך. מוז שוין די לאגע זיין כאר נאר ניט פרעה־ליך. מען דארף ניט פארגעסען, אז אירגענד וועלכער גינסטיגע נייעס וועגען פראנקרייך מאכט אז א שטיקעל טומעל אין וואל סטריט, וואו מען האלט א סך פראנצויזישע ווערט־פאפירען און די „טיימס" און דוראנטי זיינען אלע מאל פארזיכטיג מיט אזעלכע זאכען, כל זמן זיי הענען זיך העלפען.

די פראנצויזישע רעגירונג, דער־צעהלט דוראנטי, האט ניט לאנג ארויס געלאזען א נייע הלואה אויף א רייזיגער סומע געלד. ער זאגט ניט אויף וויפיעל. מען האט געמיינט, אז מיט דיזער הלואה וועט מען קענען ווי עס איז פארדיכטען די צרה'דיגע פינאנסען. צייגט זיך אבער ארויס, אז דאס איז געווען, ווי מען זאגט, אויף איין צאהן. מען האט נאך קיין צייט ניטגעהאט ארויסצולאזען די נייע ווערטע פאפירען און זיי זיינען זיך ווין צושוואמען. די דיזיגע הוצאות, די אונמעגליכע הוצאות, האבען אויפגעפרע־סען אלע געלד זאפאסען און אויך די גאנצע נייע הלואה. דער סוף דערפון איז געווען, אז דער פראנצויזישער גראנק איז נאך טיעפער געזונקען און פרייז אויף דעם וועלט מארק און דאס האט נאך פארגרעסערט און פארערגערט גרעם קריזיס.

צוליעב דעם, וואס דער פראנצויז־ישער פראנק איז אזוי געפאלען און פרייז און צוליעב אנדערע אורזכען האט זיך אפגעשטעלט די גאנצע אינדוסטריע אין פראנקרייך. דוראנטי דערצעהלט, אז אלע פאבריקען אין פראנקרייך שטע־הען איצט שטיל און ארבייטען ניט און הונדערטע טויזענטע ארבייטער ווערען ארויסגעווארפען פון די פאבריקען דער־פאר. וואס עס זיינען קיין כאשטעלונ־גען ניטא. פרייזען אויף פראדוקטען זיינען שטארק געפאלען, אבער דער עולם איז צו ארם צו קויפען אפילו פאר דיזע פרייזען. און קיינער קויפט ניט. לוי־ווערן רויהע מאטעריאלען פון אויסלאנד, אום צו קענען אנהאלטען די אינדוסט־ריע. קען פראנקרייך אויך ניט, טאקי דערפאר. וואס דער פראנק איז אזוי נ־דערניג געפאלען, אז מען קען פאר איהם גארנישט קויפען אין אויסלאנד.

א סך גרויסע פאבריקען אין פראנק־רייך זיינען צוישטערט און הרוב געווא־רען אין צייט פון קריעג. דערצעהלט דער קארעספאנדענט, מען האט זיך גע־נומען זיי איפבויען צוריק און דאס האט אפגעקאסט אהן א שיער געלט. פראנקרייך האט כסדר געפאדערט פון דייטשלאנד דעם שאדענערזאץ אויף דער טעמע, אז זי מוז אויפבויען צוריק די הרוב'ע פאבריקען. מען האט די פאבריי־קען צוריק אויפגעשטעלט, אבער עס האט זיך געוויזען מיט דעם, וואס זיי שטעהען איצט לייריג. מען האט זיי אויפגעבויט און זיי זיינען איצט ווי אפאגאל נייט. אבער ארבייטען, אר־בייט מען דארט ניט. ניטא קיין באס־טעלונגען.

די צאהל פון באנקראטען איז פאר־דרעפערט געווארען אויף אן אונגעהויער ווייסען פראצענט. אז האלט אין וואס־מען. דער קליינער פרעמער צאהלט ניט זיינע חובות, דערפאר, וואס אז ער לייזט יא, פארקויפט ער אונטער'ן קרן. זיי הורטאווע סוחרים צאהלען ניט דער־פאר, וואס די קליינע צאהלען זיי ניט. די פאבריקאנטען צאהלען ניט דערפאר, וואס די הורטאווע סוחרים צאהלען זיי ניט און די באנקען נארדען ניט צו דע־רעערע דערפאר, וואס עס האט אויפגעהאלט זיי ניט. אזוי אז עס האט אויך נאכשטא־מען א מין פאר'כשלונג [illegible] פון באנקראטען. דוראנטי מיט אז, כאטש ער זאגט דאס ניט ארויס אפען, אז די לעצטע, וואס לייידען פון דעם זיינען די אמעריקאנער באנקירען. וועלכע זיינען ארייגגעקראכען אין פראנקרייך מיט ריזיגע סומען געלט. ער גיט אויך אז, אז די אמעריקאנער באנקירען הארפען איצט האלטען זייערע אווגען זעהר אפען און ניט קריכען מעהר מיט זייער געלט.

א סך אורזאכען האבען געבראכט צו דעם איצטיגען קריזיס אין פראנקרייך אבער איינער פון די הויפט פון זיי איז וואס די הוצאות פון דער פראנצויזישער רעגירונג זיינען אנגעהויער גרויס. פראנק־רייך הערט ניט אויף צו פינאנסירען פארשידענע מלחמות געגען רוסלאנד און פיהרט מלחמה געגען טערקיי. זי שיקט מיט קיין רוסלאנד איהרע איינגעגע סאל־דאטען, אבער זי דארף אויסהאלטען די פארשידענע ארמייען. וואס זי שטעט איים. אין טערקיי האלט זי טאקי אז א גאנץ חיבשע איינגעגע ארמיי. זיינען די הוצאות פון דער פראנצויזישער רעגירונג אזוי גרויס, אז זי פארשלינגען אלע איינקונפטען און אלע הלואות, וואס מען מאכט. דוראנטי דערצעהלט, אז די פינאנץ קאמיסיע פון פראנצויזישען סענאט האט די טעג גענומען אויף א פארהער דעם פרעמיער און זיין פינאנץ מיניסטער און געשטעלט זיי א גאנץ שטרענגע פרעגונג, אז זיי זאלען זעהן פארשלענערען די הוצאות, וואהרום דאס לאנד קען דאס שוין ממש ניט אריבער־טראגען. נאך דיזען „איבערריידען זיך" האט דער פינאנץ מיניסטער ארויסגעגע־בען אז ערקלעהרונג, אז ער האט שוין פארשלענערט דעם בודזשעט אויף דער סוטע פון דריי ביליאן פראנק און אז פארשלענערט וועט דאס ווערען פון די מיליטערישע הוצאות. אבער אפילו די זע גאנץ גרויסע הוצאות פארשלענערונג, זאגט דער קארעספאנדענט, וועט ווייניג וואס העלפען דער איצטיגער לאגע דער קריזיס אין שוין צו גרויס.

„אז עס מאהלט זיך ניט אין מיהה, שלאגט זיך אין שטוב", זאגט א קליין־רוסישער שפריכווארט און דער קריזיס אין דער עקאנאמישער לאגע פון פראנק־רייך שאפט א גרויסע רעוואלוציאנערע באוועגונג אין לאנד. מיט א געוויסער צייט צוריק האט די לאנד ארגאניזאציע פון די פראנצויזישע ארבייטער, די סי־דעראציאן פון ארבייט, אפגעהאלטען א קאנגרעס און באשלאסען ניט אריינצו־טרעטען אין דעם דריטען אינטערנאציאנ־אנאל. איצט רופט די זעלבע ארגאני־זאציע א ספעציעלען קאנגרעס פאר דעם איצטיגען קריסמאס, נאך אמאל וועגען דער זעלבער פראגע. און דוראנטי איז זיכער, אז דאס מאל וועלען די פראנ־צויזישע, ארבייטער צושטעהן צו דעם דריטען אינטערנאציאנאל. וואהרים די ארבייטסלאזיגקייט, דער הונגער און די שרעקליכע נויט צווישען די ארבייטער האבען געטאן מעהר פראפאגאנדא, ווי רייד.

דער הונגער אין רוסלאנד

פון פראפ. ק. קאטשאראווסקי *

אין דער פרעסע הערשט א מיינונג, אז פונקט ווי פריהער אזוי איצט אויך וועלען מעהרסטענס ליידען פון הונגער איבערהויפט יענע שטעט, וואו די רוסי־שע באפעלקערונג איז א קליינע. אין דער ווירקליכקייט איז אבער די לאגע פונקט דער היפוך. מיט א יאהר צוריק נאך האבען די באלשעוויסטישע צייטונ־גען אנגעגעבען שרעקליכע צעפערן פון טויטענפעלע און מראנקהייטען צווישען די פויערען פון די פרוכטבארע טשערנא־זיאמענע גובערניעס, ווי למשל די וולא־מירער גובערניע, ווי אויך וועגען דער גרויסער שטערבליכקייט פון קינדער א. ז. וו. אין דעם 40־טען נומער פון דער צייט־ונג „וואלא ראסיא" ווערט אויך צו־ערט אן אנקטעא וועגען דער נעהרונג פון די פויערען אין גאנצע 30 גובערני־עס. פון וועלכע מען זעהט דייטליך, אז די נאהרונג זייערע דארטען איז גע־ווען זעהר א מאגערע, דאס הייסט, אז די פויערען פון די ניט שווארץ־ גרונטי־גע גובערניעס האבען אין גרויסע מאסען פישט ניט דערעסען.

אין אנדערש האט עס דאך ניט גע־רעכנט זיין. מען דארף דאך אין זינען האבען, אז די פויערען פון די מאגע־רע גובערניעס פלעגען שטענדיג ציהען זייער הויפט מייסטעס פון זייטיגע פאר־דיענסטען און פון צוגעבראכטע פראדוק־טען. איצט אבער, ווען דער באלשע־ויסטישער רעזולטאט האט אפגעהאלטען דעם פארקעהר אויף אזוי ווייט, אז זיי זיינען אפילו ניט אימשטאנד צו שפייזען זייערע אייגענע שטעט. האבען זיי ניט

* פראפעסאר קאטשאראווסקי איז באוואוסט אלס רוסישער עקאנאמיסט.

אר אוועקגענומען פון די ניט שווארץ־רונטיגע פויערים די מעגליכקייט פון ערנעהרען זיך. נאר זיי האבען נאך פלעצערווייז אליין בארויבט די הונגע־ריגע פויערים פון דאס נויטווענדיגסטע. ערפאר האט מען פריהער אויך ניט גע־וארט אפצושטעלען זיך בלויז אויף די 5־ מיליאנען פון די פריוילעגירטע טאטשיע איינוואוינער און פארגעסען די 30 — 35 מיליאן האלב הונגע־ענדע פויערים.

איצט אבער איז דער גאנצער ניט שווארץ־ גרונטיגער ראיאן, וועלכער האט נאך ווי עס איז ביז אהער עקזיס־טירט, א דאנק די נישקשה געראטענע אהרען, געטאפען געוואלען פון א ווייזטע ניט ערגעטעניש. די פויערים ארטען, פארלירענדיג פאר די לעצטע ריי יאהר זייערע אלע זאפאסען, פאר־ניכטענדיג זייערע פערד און בחמות, אויסגעמאטערטע פון ניט דערעסען און פארמוטשטעט פריהער פון דער מלחמה און שפעטער פון דעם באלשעוויזם — דיזע פויערים שטעהען איצט פנים אל פנים פאר א גרויסען הונגער.

ווייס די אנגעגעבענע ציפערן פון די באלשעוויקעס אין „פראוודא" נומער 10 וועלכע פארלעגערען מן הסתם די ציי־טען אין זייערע רעפארטען וועגען דער גערעטעניש, האט מען אין דיזען גובערניעס: וויטעבסקער, מאהלגער, אר־לאווער, ריאזאנער, נישנע־נאראדסקער און פערמער, אראפענגומען פון די פעל־דער בלויז 50 פראצענט פון די נויט־ווענדיגסטע פראדוקטען, און אין די 4 גובערניעס: וולאדימירער, קאסטראמא'ר, נאווגאראדער און טולער בלויז 25 פראצ־ענט פון די נויטיגע תבואות.

ווען מען זאל זיך רעכענען מיט דער סטאטיסטיק וועגען דער באפעלקע־רונג, וועלכע איז געמאכט געווארען אין 1910, אנגעהמענדיג, אז זי איז צוליעב די לעצטע פאסירונגען די זעל־בע וואס דאז, וועט עס הייסען, אז אין די 6 גובערניעס מיט די 50 פראר־צענט פראדוקטען איז דער מינימום פון דער באפעלקערונג 13 מיליאן און אין די 4 גובערניעס, מיט די 25 פראצענט פראדוקטען, 7 מיליאן. אויף דיזען סמך ווערען אנגעגעבען 13 מיליאן אנהויבען צו הונגערען אין יאנואר אדער פעברואר און די 7 מיליאן מוזען שוין ליידען פון דעם הונגער אין דעעעמבער. וואס ווייטער פרעגט זיך, וועט ווערען פון די גוואנצע מיליאן הונגעריגע פויערים? ניט האבענדיג דארט כמעט קיין שום פארהעהר, מעג מען אפילו צווייפלען ביי א מיליאן אדער צוויי וועלען זיך אין די באלשעוויסטישע שטעט פון יענע גו־בערניעס און די גרויסע מעהרהייט פון די פויערים וועט ניט קענען באציהען קיין חיזוק פון אנדערשוואו און וועט זיין בארויבט פון דער מעגליכקייט אדיבער צו פאהרען אין אנדערע גובערניעס. בלייבט פאר זיי איין ברירה: אוועקצו־שלעפען זיך צופוס און שטארבען פון הונגער, קעלט און פארשידענע חולאה'ן. וואריום בלויז אן אונבאדייד־טענדע צאהל פון זיי וועלען באווייזען צו קריגען ארבייט און ברויט, אדער אויס־צושטארבען פון הונגער אין זייערע דערפער. דערביי דאף מען אויך געדענ־קען, אז קיין צוקונפטיגע זדיעה וועט לחלוטין ניט זיין און די פערד מיט די בהמות זייערע וועלען אויך פאלען פון הונגער.

אום אפציאווענדען דיזע קאטאס־טראפע, דיזען בוכשטעבליכען אונטער־גאנג פון באדייטענדען טייל פון רוס־לאנד, מוזען גלייך פארווירליכט ווער־דען די פאלגענדע 4 אפעראציעס: מען זאל איינקויפען אין די טיילען פון רוס־לאנד, וואו עס איז נעווען א גערעטע־ניש, אזעלכע פראדוקטען. וואס זיי האבען געזעהן. אז עס מען לעפען במעגט פאר גאנץ רוסלאנד (רעקוויזידע־דען דאס מיט ווערטלאזע געלד איז בעמעט אן ארויסגעוואהרענע ערבייט). די צו־ריקשטעלונג פון דעם נייטיגען פארקעהר, דער עיקר איינגעלאהנען אפשטעלען דאס פון דער אינגלענדישער מלוכות מוזען גלייך אויפ־הערען צו נעהמען שפייז פראדוקטען פון רוסלאנד. די אמעריקאנער רעגירונג וועלכע איז אויגענשיינליך מעהר פריינד־ליך צו דעם רוסישען פאלק און צו דער רוסישער דעמאקראטיע, דארף מאכען א הלואה פון עטליכע הונדערט מיליאן דא־לער אויף דער נאראנטיע פון דער פעל־דער־ליעג. וועלכע וועט אויסגעצאלט ווערען אין פארלויף פון א 10 — 20 יאהר פון דער צוקונפטיגער רוסישער רעגירונג. פאר דיזער סומע מוז דער אמעריקאנער רויטער קרייץ גלייך שאפען א כ'יאספארט מיט פראדוקטען, וועלכע זאלען געהייסט ווערען אין די אנדערע מערב גראטענע גובערניעס און דאס גע־בען די געמיינדעס אדער פאפעראטיוען פון יענע גענעדען. וועלכע ליידען פון הונגער. נאכדעם זאל דער רויטער קרייץ אין אויסגלייכונגס וואגענס אריבער־פהרען ערגעץ די אפגעשוואכטע און ניט ארבייטענדע באפעלקערונג.

עס גלויבט זיך קוים, אז די באלשע־ויסטישע און די אנדערע רעגירונגען פון רוסלאנד זאלען שטערען אין דיזע הילף פאר א באפעלקערונג, וועלכע נעפינט זיך אין אזא מורא'דיגע לאגע.

די אנדערע מדינות, די פרעמדע נאציאנען און רעגירונגען, וועלען זיכער זיי־ניט ענטזאגען צו העלפען די הונגע־ריגע. אויב, זיי וועלען נאר אין צייט הענען זיך קלאר מאכען זייער אמת'ע לאגע. וואהרים דער אונטערגאנג פון די רוסישע פויערים און דער רוסישער ערד אהבייט איז א גרויסער אומגליק פאר אלע אינדוסטריעלע לענדער. העלפען דיזע הונגעריגע מיינען ניט, אז מען העלפט די באלשעוויסעס פארקעהרט. מען וועט דערמיט ארויסציעהען הילף די אנטי־באלשעוויסעס. אין איבערלאזען דאס רר־כ'ש פאלק אהן דער נויטיגער הילף אין אזא מאמענט, מיינען צו ערקלערען אז דאס צייכען א שונא און פארוואנדלען אהם אויך אין א שונא. עס וואלט איינפאך געווען דער וואהנזיניגסטער פאר־ברעבען. ווען די אנדערע נאציאנען, בפ־רטיי־ענדיג קלאהר די ביטערע ווירקליכ־קייט פון זיין לאגע, זאלען נאכדעם פאר בלייבען פאסיוו און זיך ענטזאגען צו העלפען דעם רוסישען פאלק.

אין די פליבם פון אלע איבערגעגע־בענע רוסישע מענער איז איצט ניט צו פארלירען זיך, נאר זיי מוזען אין דעם איצטיגען שרעקליכען מאמענט, ביז וואס־נען עס איז נאך ניט צו שפעט ציהען די אויסערקזאמסייט פון דער נאכער וועלט אויף דער שרעקליכער לאגע פון זייערע ליידענדע ברידער. וועט דערפון עפעס ארויסקומען? וועלען די פרעמדע נאציאנען זיי העלפען? דאס זייסט מען ניט באשטימט. אונזער אויבליט איז צו ערפילען אונזער חאב [illegible] דעם מורא'דיגען אומגליק.

מענשען אין אפגרונד ☘ ראמאן

פון יעקב פינגערמאן

אידיש פון א. דיינווין

ישראל זי גוזל געווידמעט

(אכט און צוואנציגסטע פארזעצונג)

"שטעקט אויך ניט דאס עסען, הער אפיציער ?!" האט די באלעבאסטע גע־פרעגט.

"איך בין ניט הונגעריג."

"ער איז ניט צוגעוואוינט צו קיין אידישע מאכלים", האט זיך די ווירט־טין אנגערופען צו הערשבערג'ן.

מענצעל האט מיעד צוגעשאקעלט מיט'ן קאפ.

"פרעגט דעם בעל הבית, צי ער קען מיר דא באהאלטען אויף עטליכע טעג, ביז וואנען מיר וועלען פון דאנען אפפאה־רען. גלויבט איהר, אז מען קען זיך איהם אנפערטרויען", האט ער הערש־בערג'ן איינגעפליסטערט אין אויער ארויז.

"א פראגע צו מען קען! איך קאן שוין חיים בראגלאווער'ן צעהן יאהר. ער איז א חסיד און זעהר א שווייגענדער."

ער האט זיך אנגערופען צו דער באל־עבאסטע: "מאדאם, רופט אהער אריין רב חיים'ען".

דער בעל הבית איז ארייגגעקומען און ניט געבעטענערהייד האט ער זיך אויסגעזעצט ביים טיש. ער האט גוט געפעגט דעם שווישפילער און ער האט איהם באהאנדעלט אביסעל פון אויבען אראפ.

"מעגט איהר האלטען א סוד?" האט הערשבערג אנגעהויבען.

"וואס פאר א שאלה", האט דער ווירט געגנטפערט ציפענדיג זיך די באר־ד.

"וועמען זעהט איהר לעבען מיר?"

"איהר זייט ריינט גוט אויפגעלעגט, הער הערשבערג. וועמען זאל איך זעהן לעבען אויף ווען א חיבשער, פייגער, עסטרייכישער, אייזענהרינער."

"איך, א טעות, רב חיים, דאס איז ניט קיין עסטרייכישער איניעה־רינער, נאר דער שווישפיעלער שלמה אדלער פון סיסטענבוים'ס טרופע".

דער בעל הבית האט די אויגען צו־עפענט, האט מענצעל'ן גוט באטראכט און אויסגעשריען: "מיין גאט, ער האט זיך גוט פארשטעלט. איך וואלט גע־שווארען אז דאס איז אן עסטרייכיזער".

הערשבערג האט אין די לעצטער אנ־גענאסען שנאפס, האט איינע דער־לאנגט דעם בעל הבית, און אנגעקאפט איינע אן דער אנדערער.

"צו געזונט!"

זיי האבען געטרונקען.

"ווארום זאל איך אייך פיהרען פאר דער נאז, רב חיים. איהר זייט דאך א גוטער און געשייטער מענש און איהר זאלט זיך ניט דערווייסען דעם אכת. דער הער איז טאקי אן עסטרייכער. איהר וועט איהם באזאהלען מיט א קליין ציטערעל און מיט עסען. היינט אוועגט וועל איך איהם צוברענגען צוויליע קליידער, און דער הער וועט זיך פארוואנדלען אין א אייטערנאנדע פון דער רוסישער אידער שווישפיעלער שלמה אדלער. רב חיים וועט שווייגען, און מען וועט איהם ניט באצאהלען".

דער בעל הביתי האט העכער ארויס־גערוקט זיין היטעל. "עס קען דערפון ארויסקומען א שליכט געשיכטע. דו וועסט דאכען אויערען."

"וואס זיינען דאס פאר א רייד — עס האנדעלט זיך דא וועגען ראטעווען א אידישע נשמה. איהר זייט א חסיד און איהר ווילט ניט העלפען?" האט שוין הערשבערג געזאגט מיט כעס.

"ניט דאס" האט רב חיים גע־זאגט, "איך בין גרייט. אבער א מענש, כזן פריהער אלעס גוט כא־רענקען."

"איך בין ניט הונגעריג."

"ער איז ניט צוגעוואוינט צו קיין אידישע מאכלים", האט זיך די ווירט־טין אנגערופען צו הערשבערג'ן.

מענצעל האט מיעד צוגעשאקעלט מיט'ן קאפ.

"פרעגט דעם בעל הבית, צי ער קען מיר דא באהאלטען אויף עטליכע טעג, ביז וואנען מיר וועלען פון דאנען אפפאה־רען. גלויבט איהר, אז מען קען זיך איהם אנפערטרויען", האט ער הערש־בערג'ן איינגעפליסטערט אין אויער ארויז.

"א פראגע צו מען קען! איך קאן שוין חיים בראגלאווער'ן צעהן יאהר. ער איז א חסיד און זעהר א שווייגענדער."

ער האט זיך אנגערופען צו דער באל־עבאסטע: "מאדאם, רופט אהער אריין רב חיים'ען".

דער בעל הבית איז ארייגגעקומען און ניט געבעטענערהייד האט ער זיך אויסגעזעצט ביים טיש. ער האט גוט געפעגט דעם שווישפילער און ער האט איהם באהאנדעלט אביסעל פון אויבען אראפ.

"מעגט איהר האלטען א סוד?" האט הערשבערג אנגעהויבען.

"וואס פאר א שאלה", האט דער ווירט געגנטפערט ציפענדיג זיך די באר־ד.

"וועמען זעהט איהר לעבען מיר?"

"איהר זייט ריינט גוט אויפגעלעגט, הער הערשבערג. וועמען זאל איך זעהן לעבען אויף ווען א חיבשער, פייגער, עסטרייכישער, אייזענהרינער."

איך [illegible] א טעות, רב חיים,

(פארזעצונג פאלגט.)